

ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ

Ο δρόμος για τήν Ένωση

Η ήττα του αυταρχισμού στο Θέρισσο το 1905

ΤΟΥ Κ. ΕΥΤΥΧΙΟΥ ΜΑΛΕΦΑΚΗ

Η «Κρητική Πολιτεία» το ιδιότυπο αυτό κράτος, που επι νόσον και επέβαλαν οι προστάτιδες δυνάμεις, ουριοδρο μούσε κατά το τέλος του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα από τρικυμώδες πέλαιος της Κρητικής ιστορίας.

Ο πρίγκιπας της Ελλάδος Γεώργιος, ύπατος άρμοστής των δυνάμεων, πηδαλιούχος το σκάφος της «Κρητικής Πολιτείας» και όλοι άνέμεναν τó θρίαμβο του ταξιδιού του. Η συναίνεση των προστάτιδων δυνάμεων ώς πρός τó πρόσωπο τού ύπατου άρμοστή, ή συμπαράσταση τής ελληνικής κυβέρνησης πρός τó νεαρό βασιλόπαιδα και ή συμπαράταξη τού Κρητικού λαού πρός τó νέο άγωνιστή των άγωνων, γιά τήν ένωση τής Κρήτης με τήν έλευθερή Ελλάδα προεξοφλούσαν τήν έπιτυχία. Η σκέψη ότι ό πρίγκιπας θεωρούταν άρραθνας τής Ένωσης και ότι άνήκε στο βασικό οικο τής Ελλάδος συνηγορούσε στην εύνοική έκβαση.

Δυστυχώς όμως ο πρίγκιπας μαζί με τις καλές διαθέσεις του για τó άνερα και τούς πόθους τού άλυτρωτου Κρητικού λαού κουβαλούσε και τόν άμετρο έγωισμό και τόν άωστο άπολυταρχισμό του. Ο δεσποτισμός του ήταν ιδιότητα πού τού κληρονόμησε ή ρωσική καταγωγή του. Η μητέρα του, Ολγα, ήταν συγγενής τού Τσάρου τής Ρωσίας, ό όποιος και τόν ύπόδειξε γιά τή θέση τού άρμοστη.

Η θαυτέρα ίθισουγκρασία τού πρίγκιπα και ή όλη άγωγή του δέν τόν προόριζαν γιά τó πολιτικό στάδιο. Σε έπιτροπή Κρητικών πού τόν έπισκέφτηκε μετά τήν κάθοδο του στην Κρήτη έιπε «Θά διοικήσω όπως ό Μέγας Πέτρος τής Ρωσίας». Ραπισμα ισχυρό, πού δέν τó συνέτισε, ήταν οι λόγοι τού Βενιζέλου «ώς ένας των τριακσίων χιλιάδων Κρητών δέν σας έγχωρό τó δικαίωμα μου, ώστε μόνος έσεις να ρυθμίζετε αυτοδούλως τήν εθνική πολιτική τού τόπου», οι όποιοι όρθώθηκαν ως ερινύες, όταν ενώπιον των μελών τής κυβέρνησης άνακοίνωσαν τήν πρόταση πού έκαμε στα άνακτο

τά Χανιά, πού διαδραματίστηκαν τά σπουδαιότερα γεγονότα και πού έξατίας αυτών προστέθηκε μιά νέα σελίδα στην ιστορία τής Κρήτης, κατά τού άπολυταρχισμού, έγιναν κατά τις αρχές τού 20ου αιώνα διεθνής πόλη.

Οι σφαγές των χριστιανών στα Χανιά τó Γενάρη τού 1897 και στο Ηράκλειο τόν Αύγουστο τού 1898 άνάγκασαν τά ευρωπαϊκά πολεμικά να πλεύουν συνεχώς στα Κρητικά ύδατα και τούς διπλωμάτες των δυνάμεων να άγωνίζονται να διατηρήσουν τó Status quo τής άνατολικής Μεσογείου, πού με τóσσες προσπάθειες έπέτυχαν.

Οι άξωματικοί των πολεμικών πλοίων και στρατευμάτων τής Ξηράς και οι διπλωμάτες διέμεναν στα Χανιά τά όποια μετέβαλαν σε σπουδαίο διπλωματικό κέντρο. Οι 731 δυτικο ευρωπαίοι κάτοικοι των Χανίων περιέφεραν μαζί με τις «Φραγκικές ένδυμασίες» των και τις φιλελεύθερες ιδέες των.

Οι Άγγλοι πού ή ιστορία τής πατρίδας των άνέφερε άτέλειωτους άγώνες, υπέρ τού κοινοβουλευτισμού, οι Γάλλοι πού ή ίδια ιστορία των άνέφερε θεαλλώδεις επαναστάσεις κατά τής άπολυταρχίας και οι Ιταλοί πού άνέφερε αμέτρητα κινημάτια γιά τήν έννοπήση και έλευθερία τής πατρίδας των, έγιναν άποστολοι των φιλελευθερων ιδεών.

Τις ιδέες μετέδιναν στην Κρητική μεσαία όστική τάξη πού διαμορφωνόταν κατά τήν εποχή εκείνη. Η άναχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων τόν Οκτώβριο τού 1898 παρέσυρε σε άποδημία 40.000 τουρκοκρητικούς από τούς 72.000 πού διέμεναν στην Κρήτη. Η πλειονότητα των Τουρκοκρητικών, πού έκαταστήθηκαν, έμεναν στις πόλεις και έξασκούσαν τά επαγγέλματα τού έμπορού, βιομηχανου, διοτέχνη κ.λ.π.

Τους άντικατέστησαν στα επαγγέλματα αυτά οι χριστιανοί Κρητικοί από τις έπαρχίες πού μαζί με τούς διοικητικούς υπαλλήλους, εκπαιδευτικούς, γιστρούς, δικηγόρους κ.λ.π. αποτέλεσαν τήν κρητική μεσαία όστική τάξη. Η συναναστρο

«ΤΟ ΗΘΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ»

ΤΟΥ Ι. Δ. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

Και οι άνθρωποι και οι άγώνες τους, έχουν πάντα τó «ήθος» τους. Οσο ούσιαστικότερο, όσο ειλικρινέστερο και τιμιότερο, αυτό τó ήθος τόσο τó καλύτερο - τόσο πιά άξιοι οι άγώνες και ή μνήμη τους!

Η επανάσταση τού Θερίσσου, πού συμπληρώνει στις 10 Μαρτίου τά όγδόντα χρόνια, είναι ακριβώς ένας κανόνας ήθους άγωνών. Ο Ελ. Βενιζέλος, με τού Κ. Φούμη και Κ. Μάνου και τούς όπαδούς τους, έξεσηκώθηκαν κατά τού νόθου καθεστώτος τού Πρίγκιπα Γεωργίου, πού δέν δημιουρήθηκε χάρη ενός λαού, αλλά ίσως περισσότερο, γιά χάρη ενός προσώπου, πού, από εκείνη τήν ώρα, γίνονταν εμπόδιο στη ζωή ενός λαού - ενός νησιού, τής Κρήτης. Η επανάσταση τού Θερίσσου, στις 10 Μαρτίου 1905 μέσα από τó εκκλησάκι τού Αγίου Γεωργίου ξανάβαζε τόν άγώνα τού δρόμο του, τó πρόβλημα τής Κρήτης στις συνειδήσεις, γιά μιά όριστική λύση. Καί δέν ήρθε, βεβαία, ή λύση άμέσως, ήρθε όμως λίγο άργότερα και όριστικά, με τήν ένωση τής Κρήτης, αλλά προπάντων άνοιξε τó δρόμο τού Ελληνισμού στην ιστορική του πορεία. Καθαρό, σαφή, όσο λίγες άλλες φορές.

Η επανάστασή τού Θερίσσου είχε καθοριστικό ρόλο στη μετέπειτα ζωή τού Ελληνισμού, γιά τή παρουσίαση τού Ελ. Βενιζέλου, τότε, μέσα από κείνο τόν τοπικό άγώνα, τόν συνιστούσε στον Έλληνα, πού θά τού κανε λίγο άργότερα τήν μεγάλη πρόσκληση γιά τήν άνάληψη τής ήγσίας και τις μεγάλες μέρες πού άκολούθησαν (1909-11, 1912-13).

Τό Θέρισσο, άνοιξε τó δρόμο στο Βενιζέλο, κι ό Βενιζέλος στον Έλληνα. Τό Θέρισσο έδωσε ένα ήθος πολιτικού άγώνα, πού ήταν πεντακάθαρο, άψευγάδιστο, χωρίς δολιότητες και όποιεσδήποτε άλλες μικρότητες. Στόχευε στο γενικό συμφέρον κι ύπηρετούσε ένα άναγεννητικό άγώνα στην πορεία τού λαού μας. Ηταν τέτοιοι οι στόχοι, οι επιδιώξεις πού άποτελούσαν καθολική έκφραση, μιά έποχή. Δέν υπήρχε ένας «άντιπαλος» πού έπρεπε να πολεμηθεί, αλλά ένας λαός ολόκληρος, πού έπρεπε να ύπηρετηθεί! Εδώ ακριβώς, νομίζουμε, βρίσκεται και τó «ήθος» ή άξια και ή ούσία εκείνου τού καιρού: υπηρέτους ολόπλευρα, άπόρρωτα, σε μοναδικές άνάγκες και αιτήματα, χωρίς να ύποκρύπτετε κανένα δόλο, καμμία σκοπιμότητα. Χωρίς να επιζητείτε συμφέροντα προσώπων και κομμάτων.

Εδώ πρέπει να προσδιορίσουμε και τó «ήθος» των πολιτικών άγωνών κάθε έποχής στο ποσο στοιχεύουν στην ούσία των πραγμάτων και με ποιές μεθόδους και μέσα επιδιώκουν τούς στόχους. Όταν μιλούμε γιά «ήθος», πρέπει να τονίσουμε ότι αυτό τó

«ήθος» είναι ό,τι θαυότερο ύπάρχει μέσα στο πρόσωπο, ό,τι καλύτερο κι ό,τι άγνότερο και καθρότερο, από τó όποιο κινούνται, δρουν και δημιουργούν. Αυτό άποδεικνύεται στην πράξη, πιά, πού κάνει να φαίνεται πού είναι ή πηγή και πού τó νερό που δίδει!

Αυτό τó «ήθος» των πολιτικών άγωνών, είναι ίσως τó ούσιαστικότερο σημείο στη διεξαγωγή τους. Από αυτό καθορίζονται όλα. Αν τó ήθος - ή άνωτερότητα, ή σεμνότητα, ή άληθεια, ή δικαιοσύνη, ό σεβασμός στον «άντιπαλο» ή άξιολογική έπιλογή μέσων και μεθόδων στον άγώνα, δέν ύπάρξουν, τότε ό άγώνας - ό κάθε άγώνας, δέν έχι νήμα, δέν άξίζει...

Όμως, τó ήθος των άγωνών, τó ήθος των πολιτικών, μάλιστα άγωνών, είναι τó ήθος των προσώπων πού τούς κάνουν! Πάντα οι άγώνες των ανθρώπων, σε κάθε πλευρά, είναι ή έκφραση τού ήθους - τής άξίας τους!

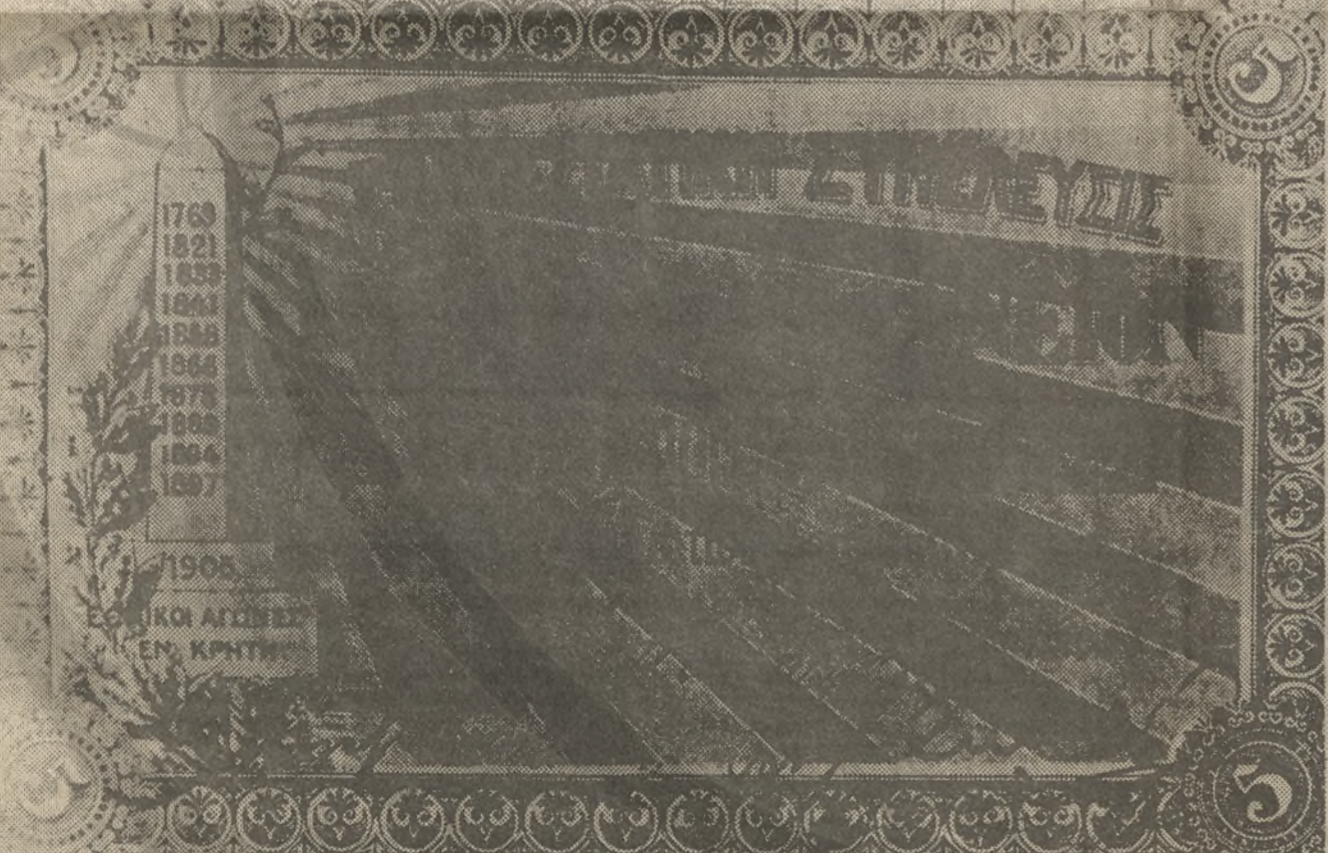
Σημáνει αυτό, ό,τι, όταν τά πράγματα παρουμεσιάζουν έξεπασμό, κάτι δέν πάει καλά στα πρόσωπα. Πάχει τó ήθος... Τό ήθος, δέν χαλά, βέβαια, από τή μιά ήμερα ως τήν άλλη. Δέν είναι μιά άυεμεσιούμενη ποσότητα, κατά θούληση, αλλά άποτελεί κατάσταση σταθερή περίπου, πού ούτε χαλά - ούτε φτιάχνει από τή μιά μερά ως τήν άλλη.

Τό ήθος των ανθρώπων - και των άγωνών τους, τροφοδοτείται από τó «πιστεύω» τους, από τις πεποιθήσεις, τά άξιολογικά και ήθικά τους κριτήρια. Η έκφραση αυτού τού ήθους, άποκρυπτογραφεί τούς ανθρώπους, άρα και τις επιδιώξεις τους. Υψηλό ήθος, άποτελεί θετική παιδαγωγία προς τó σύνολο ενώ τó ταπεινό ήθος και στα πρόσωπα και στους άγώνες, είναι στοιχείο μεταποήσεως τής ανθρώπινης κοινότητας σε ζούγκλα!

Σε μιά ώρα πολιτικών άγωνών, όπως οι μέρες, πού άκολουθούν, εκείνο πού πρέπει να δίδει τόν τόνο και τó ρυθμό, είναι τó άνωτερο πολιτικό ήθος. Όποιος έχει αυτό τó «ήθος» στους λόγους, στις διακηρύξεις, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, στις δημόσιες συγκεντρώσεις, αυτός εκφράζεται σωστά κι είναι ό πιο κερδοσιμός. Τό ήθος των πολιτικών άγωνών, χρέος να είναι ύψηλό, επειδή οι λαοί και τά προβλήματα τους δέν είναι γιά παιχνίδι, αλλά φροντίδα, άγάπης κι εκδρανήσεως. Η ποιότητά τους, πρέπει να μείνει πάντα ύψηλά, τόσο από πλευράς άναζητήσεων και στόχων, όσο και από πλευράς χρησιμοποίησεως μέσων και μεθόδων.

«Σεβασμός στον αντίπαλο» - θά μπορούσε να είναι φρένο γιά όλα, αλλά ταυτόχρονα και άπόδειξη ήθους, πού θά έδωχνε τις δεύτητες και θά διατηρούσε την ομολότητα τήν ηρεμία ανάμεσά μας.

Ι. Δ. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ

Τό πατριωτικό γραμμάτιο πού έκοψαν οι Επανάστατες τού Θερίσσου.

θούλια τής Ευρώπης κατά τó ταξίδι του τó 1900. Επρότεινε γιά τήν Κρήτη καθεστώς άνάλογο με τής Βουσίας - Ερζεγοβίνης, πού ό διοικητής τής τελούσε υπό τήν έπικυριαρχία του σουλτάνου και διοικούσε χωρίς εθνική άντιπροσωπεία. Τό σύνταγμα πού ψήφισαν οι πολιτικοί τής Κρήτης και μεταξυ αυτών και ό Βενιζέλος και έμελλε να άποτελέσει τόν καταστατικό χάρτη, τής «Κρητικής Πολιτείας» δέν ήταν δημοκρατικό.

Ψηφίστηκε γιά να δοθηθεί τόν πρίγκιπα στη διακυβέρνηση τής Κρήτης.

Ο Βενιζέλος άξωνε να τύχουν σεβασμό τά θεμελιώδη άτομικά δικαιώματα και όχι να μεταβληθεί τó συγκεντρωτικό Κρητικό σύνταγμα σε κοινοβουλευτικό. Έλεγε «Τό σύνταγμα δέν είναι κοινοβουλευτικό και ούτε άξιούμε να γίνει κοινοβουλευτικό. Εκείνο πού επιδιώκουμε είναι ή εφαρμογή τού συντάγματος».

Τις άπολυταρχικές διαθέσεις τού πρίγκιπα έδεβαίναν όλοι όσοι τον πλησίαζαν.

Ο Λουμπάτσκι, διοικητής των Γαλλικών στρατευμάτων στην Κρήτη έιπε: «Ο Πρίγκιπς έξηρε άδιότακως τó άγαθό τής άπολυταρχικής διακυβέρνησης».

Ο δέ Άγγλος διπλωμάτης Έσμε Χόγουαρτ στα άπομνημονεύματά του γράφει: «Κάποτε μοι έιπεν ότι δέν ήτο έξοικειμένος με τήν βουλευτική διακυβέρνηση και ό,τι έννοει να κυβερνήσει τήν Κρήτη ως εάν ή νήσος ήτο πολεμικών πλοίων και εκείνος πλοίαρχος».

Με αυτούς τούς πολιτικούς προσανατολισμούς και αυτές τις πολιτικές έπιλογές κατέβαινε να διοικήσει τόν Κρητικό λαό, πού τόσσες θυσίες έπροσφερε στο θωμό τής λευτεριάς. Τόν Κρητικό λαό πού ή πρόσφατη ιστορία του είναι γεμάτη από επαναστάσεις κατά τού δεσποτισμού, ώστε να τού προσέφουν τήν επανωνμία τού επαναστάτη. Τόν Κρητικό λαό, πού στήνει «ευήκοον ούς» σε κάθε φιλελεύθερη και προοδευτική ιδέα. Οι ιδέες αυτές φυτρώνουν και εύδοκούν στη ψυχή του όπως φυτρώνουν και εύδοκούν τά καρποφόρα δέντρα στο γόνιμο έδαφος τής ιδιαίτερης πατρίδας του.

φή της με τήν ευρωπαϊκή συνοικία τής Χαλέπας έπηρεάσε αυτήν και τήν έστρεψε πρός τις προοδευτικές ιδέες.

Οι ευρωπαϊκές έφημερίδες και τά έντυπα πού κυκλοφόρησαν, ένισχυαν τις προοδευτικές ιδέες, πού ή όστική αυτή τάξη άσπάσθηκε.

Στόν άνήσυχο πνευματικά πολιτικά και κοινωνικά Βενιζέλο επέτρεψε ή όστική του προέλευση να σπουδάσει τις νομικές έπιστήμες.

Τις πολιτικές πεποιθήσεις των Γάλλων υιοθέτησε και τó γαλλικό ριζοσπαστισμό άποδέκτηκε.

Προτίμησε στους πολιτικούς του: άγώνες τόν όρο τού φιλελευθερου και όχι τού ριζοσπάστη.

Στις προοδευτικές αστικές δυνάμεις έστήριξε τις έλπίδες έπιθώσης του ό νεαρός δικηγόρος και αυτών των δυνάμεων έζήτησε τήν ένίχωση.

Όμως μειοψηφούσαν όταν άρχισε τούς πολιτικούς του άγώνες. Ο Άγγλος διπλωμάτης Έσμε Χόγουαρτ τó έπιβεβαίωσε όταν έλεγε: «Τό Κόμμα του Κ. Βενιζέλου έχει μικράν άριθμητικήν δύναμην εξαίρεσει των πόλεων και των άνησυχων δυτικών έπαρχιών. Είς τά διαμερίσματα τής ύπαιθρου είς τó κέντρο και τó άνατολικό τμήμα τής νήσου, δίδει τήν έντύπωση ό,τι είναι σχεδόν άνύπαρκτον».

Η υποροχή όμως τού Βενιζέλου, ήταν ποιητική. Οι αστοί και οι μορφωμένοι ύπάκουσαν στο προσκλητήρι του και τόν άκολούθησαν. Δέν τόν άκολούθησαν, όσο έπρεπε, τά «τζάκια και ή ύπαιθρος, πού έπηρεάζονταν από τούς πλουσίους. Τό Θέρισσο έγινε ό στίθος των προοδευτικών δυνάμεων, πού διεκδικούσαν τή νίκη, όταν ό Βενιζέλος, κορύφωσε τούς πολιτικούς του άγώνες από τήν αετοφωλιά αυτή.

Ο άγωνιστικός αυτός στίθος καταξίωσε τόν πρωταθλητή Βενιζέλο και καταξίωμενο τόν παράδωκε τó 1910 στον ευρύτερο Έλληνα, γιά να λυτρώσει όσο, βέβαια τόν άφησαν οι ίδιες συντηρητικές δυνάμεις πού στάθηκαν εμπόδιο του, στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τούς άλύτρωτους άδελφούς μας...

ΕΥΤΥΧΙΟΣ ΜΑΛΕΦΑΚΗΣ

Στό Θέρισσο είναι ένα δένδρι στ' αλιάκες ένας πρίνος άποκειδά ξεκίνησε ό Έλληνας των Ελλήνων

Συνέδριο στο Θέρισσο έκαμ' ό Βενιζέλος και τήν Ελλάδα έκαμε μεγάλη ως τó τέλος

Είς τ' Ακρωτήρι περπατεί η Δόξα νύχτα μέρα και ράινει μ' άνθολούλουδα τó γιό και τόν πατέρα

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΡΑΓΚΙΔΗΣ
Βάσου 6
Χανιά

ΔΡ. 1.50

ΤΟ ΘΕΡΙΣΣΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΑΤΑΧΩΡΗΤΟ

Διεύθυνση και Έκδοση: Ι. Δ. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ

ΠΑΡΑΧΑΡΑΚΤΙΣΜΟΣ

Τυπώθηκε στην Αθήνα με τη συνεργασία του Κέντρου της Αθήνας για την έπισημοποίηση των εθνικών σημείων. Έκδοση 1985.

Φύλλο τής έφημερίδας «Τό Θέρισσο» πού εκδίδονταν τήν περίοδο τής επανάστασης.